Valiokunnan mietintö YmVM 9/2026 vp─ HE 82/2026 vp

Ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja verkon välityspalveluiden valvonnasta annetun lain 1 ja 17 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi jätelain ja verkon välityspalveluiden valvonnasta annetun lain 1 ja 17 §:n muuttamisesta (HE 82/2026 vp): Asia on saapunut ympäristövaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- ympäristöneuvos Tarja-Riitta Blauberg, ympäristöministeriö
- elintarviketurvallisuusjohtaja Sebastian Hielm, maa- ja metsätalousministeriö
- ylitarkastaja Tuomo Aunola, Lupa- ja valvontavirasto
- erityisasiantuntija Tuulia Innala, Suomen Kuntaliitto
- johtava asiantuntija Marja Ola, Kaupan liitto ry
- toimitusjohtaja Mika Surakka, Sumi Oy
- kehityspäällikkö Eija Jokela, Suomen Pakkaustuottajat Oy
- toimitusjohtaja Pasi Nurminen, Suomen Palautuspakkaus Oy (PALPA)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Ruokavirasto
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto
- Elintarviketeollisuusliitto ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi jätelakia ja verkon välityspalvelujen valvonnasta annettua lakia.

Esityksen tarkoituksena on antaa EU:n pakkaus- ja pakkausjäteasetuksen täytäntöönpanon kannalta tarpeellinen täydentävä sääntely. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi asetuksen edellyttämät kansalliset valvovat viranomaiset, poistettavaksi asetuksen kanssa päällekkäinen kansallinen sääntely sekä tehtäväksi tarvittavat informatiiviset viittaukset asetukseen. Pakkausten tuottajayhteisölle ja juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjälle säädettäisiin

velvollisuus osoittaa jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen vähimmäisosuus määräahoistaan sekä vaatimus asettaa vakuus, jolla katetaan tuottajan vastuulle kuuluvien tuotteiden jätehuoltotoimista aiheutuvat kustannukset tuottajayhteisön toiminnan päättymisen tai maksukyvyttömyyden varalta. Elintarvikeviranomaiselle säädettäisiin oikeus periä maksu suorittamistaan asetuksen valvontatoimista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 12.8.2026.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksellä toteutetaan pakkausasetuksen toimeenpanon ensimmäinen vaihe. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi asetuksen toimeenpanon kannalta keskeisistä valvovista viranomaisista ja poistettavaksi kansallisesta lainsäädännöstä pakkausasetuksen kanssa päällekkäinen sääntely. Lisäksi ehdotetaan asetuksen edellyttämää täydentävää sääntelyä, joka velvoittaa pakkausten tuottajayhteisön ja juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän osoittamaan jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen vähimmäisosuuden määrärahoistaan. Pakkausten tuottajayhteisön on asetettava vakuus, jolla katetaan tuottajan vastuulle kuuluvien tuotteiden jätehuoltotoimista aiheutuvat kustannukset kolmen kuukauden ajan. Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella ympäristövaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina seuraavin huomautuksin.

Pakkausjätteen vähentäminen ja kierrätyksen tehostaminen

Suurin osa pakkausasetuksen artikloista on sellaisenaan sovellettavia kaikissa jäsenvaltioissa, eikä niiden sisältöä tule toistaa kansallisessa lainsäädännössä. Tietyt asetuksen säännökset kuitenkin edellyttävät kansallista täytäntöönpanoa ja kansallisen lainsäädännön muuttamista. Kansallisesti määriteltäviä ovat esimerkiksi toimivaltaiset viranomaiset, seuraamukset, sallitut biohajoavat pakkaukset ja pakkausten erilliskeräystä ja jätehuollon järjestämistä koskevat yksityiskohtaisemmat käytännöt.

Täytäntöönpanossa on kansallista liikkumavaraa asettaa tiettyjä kansallisia poikkeuksia tai asetuksessa säädettyjä vaatimuksia pidemmälle meneviä vaatimuksia esimerkiksi pakkausten kompostointivaatimuksiin ja uudelleenkäyttötavoitteisiin liittyen. Jäsenvaltiot voivat myös säilyttää joitakin olemassa olevia kansallisia säännöksiä esimerkiksi juomapakkausten palautusjärjestelmistä. Kansallista harkintaa on osin myös pakkausjätteen määrän vähentämistoimissa, tuottajavastuun järjestämisessä, pakkausjätteen keräyksen järjestämisessä ja pantillisissa juomapakkausten keräysjärjestelmissä.

EU:n pakkausasetuksen tavoitteena on ehkäistä syntyvän pakkausjätteen määrää rajoittamalla tarpeetonta pakkaamista ja edistämällä uudelleenkäytettäviä ja uudelleentäytettäviä pakkausratkaisuja. Lisäksi tavoitteena on lisätä korkealaatuista kierrätystä sekä vähentää luonnonvarojen kulutusta ja luoda toimivat kierrätysraaka-aineiden markkinat. Asetus edellyttää, että jäsenmaissa syntyy 5 prosenttia vähemmän pakkausjätettä henkeä kohti vuonna 2030, 10

prosenttia vähemmän 2035 ja 15 prosenttia vähemmän 2040 verrattuna vuoden 2018 tasoon. Pakkaukset tulee suunnitella niin, että niiden paino ja tilavuus ovat mahdollisimman pieniä, ja lisäksi tulee välttää turhaa tai ylipakkaamista. Kaikkien pakkausten tulee muun muassa olla kierrätettäviä vuodesta 2030 alkaen. Samoin vuodesta 2030 alkaen on kaikkien muovipakkausten valmistuksessa käytettävä tietty osuus kierrätysmuovia. Pitoisuusvaatimus vaihtelee pakkaustyypeittäin 10 prosentista 35 prosenttiin, ja pitoisuusvaatimus kasvaa vuonna 2040.

Valiokunta toteaa, että pakkausjäteasetuksen täytäntöönpano edellyttää suorasta sovellettavuudestaan huolimatta kansallisen sääntelyn lisäämistä ja se myös aiheuttaa toiminnanharjoittajille kustannuksia. Toisaalta jätteen määrän odotetaan vähenevän ja kierrätyksen ja uudelleenkäytön lisääntyvän, jotka ovat tärkeitä tavoitteita. Valiokunta pitää arvokkaana myös sitä, että pakkausasetuksen säätämisvaiheen neuvotteluissa saavutettiin useita Suomelle myönteisiä muutoksia. Näitä ovat esimerkiksi poikkeukset ja poikkeusmahdollisuudet uudelleenkäyttötavoitteista, kuten kartonkilaatikoiden sulkeminen lähtökohtaisesti kuljetuspakkausten uudelleenkäyttötavoitteiden ulkopuolelle, maidon ja maitotuotteiden (mukaan lukien kasvispohjaiset) sulkeminen ulos juomapakkausten uudelleenkäyttötavoitteista sekä noutoruoka- ja juoma-alan ulosmyytäviä kertakäyttöisiä take away-pakkauksia koskeva ei-sitova uudelleenkäyttötavoite sitovan tavoitteen sijaan. Säädökseen lisättiin myös komissiolle velvoite tarkastella uudelleen biopohjaisten raaka-aineiden käyttöä muovipakkauksissa 12.2.2028 mennessä.

Tuottajavastuusta

Pakkausasetuksessa säädetään kaikille pakkauksille jätedirektiivin 8 ja 8 a artiklan mukainen tuottajavastuu. Tuottaja vastaa muun muassa pakkausten erilliskeräyksen, kierrätyksen ja muun jätehuollon kustannuksista. Tuottajavastuullinen taho eli toimija, joka katsotaan pakkauksen tuottajaksi, vaihtelee pakkaustyypeittäin. Myyntipaikalla täytettävien ja mukaan otettavien niin sanottujen palvelupakkausten sekä kuljetuspakkausten ja alkutuotannosta peräisin olevien jalostamattomien tuotteiden pakkausten (=alkutuotannon pakkaus) tuottaja on näiden pakkausten valmistaja tai kansallinen maahantuoja. Muiden kuin edellä mainittujen pakkausten tuottaja on se, joka saattaa ensimmäistä kertaa saataville tuotteita, jotka on pakattu näihin pakkauksiin, eli tuotteen pakkaaja tai pakatun tuotteen maahantuoja.

Tuottajavastuun toimeenpanon tehostamiseksi säädetään eri toimijoille velvollisuus varmistaa, että pakkausten tuottajat hoitavat tuottajavastuuvelvoitteensa esimerkiksi tarkistamalla, että tuottajat ovat rekisteröityneet niin sanottuun tuottajavastuurekisteriin. Verkkoalustojen tarjoajan on varmistettava, että sen alustalla myyvät etämyyjät hoitavat tuottajavastuuvelvoitteensa niissä maissa, joihin ne myyvät tuotteitaan. Vastaavasti kauppojen on varmistettava ennen pakkauksen asettamista saataville markkinoilla ja jakelupalvelun tarjoajien on varmistettava palveluidensa piiriin kuuluvien pakkausten osalta, että kyseisten pakkausten tuottaja hoitaa tuottajavastuuvelvoitteensa.

Valtion aluehallintouudistuksen myötä tuottajavastuun valvontaan liittyvät tehtävät ovat siirtyneet Pirkanmaan ELY-keskuksesta valtakunnalliseen Lupa- ja valvontavirastoon (LVV), joka on jätelain 25 §:n mukainen tuottajavastuuta valvova viranomainen Manner-Suomessa 1.1.2026 alkaen. Tuottajavastuuvelvollisuus koskee noin 50 000:ta Suomeen sijoittautunutta

yritystä sekä satojatuhansia ulkomaille sijoittautuneita yrityksiä, jotka myyvät tuotteita etäkaupalla Suomeen loppukäyttäjille. Tuottajavastuuvelvoitteet ovat toimijoille pakottavaa lainsäädäntöä. Tuottajavastuu tarkoittaa tuotteen tuottajan velvollisuutta järjestää Suomen markkinoille ensimmäistä kertaa saataville asettamiensa tuotteiden jätehuolto, kun tuote poistetaan käytöstä. Tuottajia ovat muun muassa valmistajat, maahantuojat sekä etämyyjät. Tuottajavastuu koskee tällä hetkellä akkuja ja paristoja, sähkö- ja elektroniikkalaitteita, ajoneuvoja, renkaita, paperia ja paperituotteita, kertakäyttöisiä muovituotteita, muovia sisältäviä kalastusvälineitä sekä pakkauksia. Tuottajavastuu tulee lähivuosina laajenemaan koskemaan myös tekstiilejä sekä lääkkeitä ja kosmetiikkatuotteita. Tuottajavastuu perustuu jätelakiin ja EU:n suoraan velvoittaviin asetuksiin sekä direktiiveihin.

Valvontaviranomaiset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi pakkausasetuksen toimeenpanon kannalta tarvittavat valvovat viranomaiset. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on voimassa olevan jätelain 24 a §:n mukaisesti pakkausten markkinavalvontaviranomainen. Tukesin valvontavastuulle kuuluvia voimassa olevia pakkausten vaatimuksia täsmennetään tai laajennetaan pakkausasetuksessa tiettyjen siirtymäaikojen puitteissa, mikä laajentaa myös Tukesin valvontatehtäviä. Niistä säädetään myöhemmin kansallisessa pakkausjäteasetuksessa. Pakkausasetuksen edellyttämä markkinavalvonta tuo Tukesille kokonaan uusia valvontatehtäviä, laajentaa toiminnanharjoittajakuntaa, lisää merkittävästi valvottavia vaatimuksia ja asiakirjoja sekä edellyttäisi perehtymistä myös elintarvikelainsäädäntöön. Uudet asteittain voimaan tulevat velvoitteet edellyttävät myös yrityksille suunnattua viestintää ja neuvontaa.

Lupa- ja valvontavirastolle ehdotetaan säädettäväksi nykyisin voimassa olevien tuottajavastuuta ja juomapakkausten palautusjärjestelmiä koskevien valtakunnallisten valvontatehtävien lisäksi pakkausasetuksen 27 ja 29—31 artiklaa koskevien velvoitteiden valvonta. Nämä tehtävät koskevat mainituissa artikloissa säädettävien uudelleenkäyttöjärjestelmien ja uudelleenkäyttötavoitteiden täytäntöönpanon valvontaa asetuksessa säädettyjen laskentasääntöjen mukaisesti sekä toiminnanharjoittajille säädettyä uudelleenkäyttötavoitteiden saavuttamista koskevaa vuosittaista raportointivelvollisuutta. Lupa- ja valvontavirastolle uusien tuottajavastuutehtävien arvioidaan aiheuttavan pysyvän 1 htv:n suuruisen lisäresurssitarpeen sekä lisärahoitustarvetta myös tietojärjestelmien vähimmäismuutoksiin.

Liikenne- ja viestintävirastolle ehdotetaan tehtäväksi valvoa pakkausasetuksen 45 artiklan 4 ja 6 kohdassa verkkoalustan tarjoajalle säädetyn velvollisuuden noudattamista (verkon välityspalveluiden valvonnasta annetun lain (18/2024) 1 §:n 3 momentti ja 17 §:n 2 momentti). Verkkoalustan tarjoajan velvollisuutena on hankkia alustallaan toimivilta etämyyjiltä tiedot rekisteröitymisestä tuottajavastuurekisteriin sekä vakuutus tuottajavastuuvelvoitteiden hoitamisesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi Ruokavirasto ja kunnan elintarvikevalvontaviranomainen markkinavalvontaviranomaiseksi (24 a §:n uusi 2 momentti) pakkausasetuksen 7 artiklan 1 kohdan a—c alakohdassa ja 2 kohdan a—c alakohdassa säädetyn kierrätysmateriaalin vähimmäisosuutta koskevan vaatimuksen osalta. Ruokavirastolle ehdotetaan velvollisuutta osallistua mainitun valvonnan suunnitteluun, ohjaukseen ja kehittämiseen. Jätelain 25 §:n uuden

3 momentin mukaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävänä on valvoa pakkausasetuksen 32 artiklan noutoruoka- ja juoma-alan uudelleentäyttövelvollisuutta ja 33 artiklan noutoruoka- ja juoma-alan uudelleenkäyttötarjontaa koskevan velvollisuuden noudattamista. Ruokaviraston velvollisuutena on osallistua mainitun valvonnan suunnitteluun, ohjaukseen ja kehittämiseen.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on esitetty eriäviä näkemyksiä eräiden valvontatehtävien osoittamisesta. Valiokunta pitää saamansa selvityksen perusteella kustannustehokkaana ja tarkoituksenmukaisena ratkaisuna sitä, että kunnan elintarvikevalvontaviranomainen ja Ruokavirasto ovat molemmat elintarvikekontaktimateriaalipakkauksissa käytettävän kierrätetyn muovin pitoisuutta valvovia viranomaisia. Tukesin tehtäväksi on tarkoituksenmukaista osoittaa muiden kuin kontaktimateriaalipakkausten kierrätetyn muovin sisällön valvonta. Näitä pakkauksia valmistaville yrityksille ei entuudestaan ole säädetty valvovaa viranomaista, ja Tukesin pakkausten markkinavalvonta vastaa parhaiten tätä valvontatehtävää.

Ehdotetussa uudessa elintarvikekontaktimateriaalia koskevassa valvontatehtävässä tarkastetaan lisäksi, että kontaktimateriaalipakkauksissa käytetyn kierrätetyn muovin pitoisuus täyttää pakkausasetuksen vaatimukset laskettuna laitos- ja vuosikohtaisena keskiarvona pakkaustyyppiä kohti. Valvonta ei ole siten tuotekohtaista valvontaa, vaan laitosvalvontaa. Valiokunta korostaa, että kuntien elintarvikevalvontaviranomaiset ja Ruokavirasto valvovat jo nykyisin kontaktimateriaaleja valmistavien, jatkojalostavien ja maahantuovien yritysten lisäksi jäteperäistä kierrätysmuovia elintarvikepakkauksissa käyttäviä yrityksiä. Elintarvikevalvontaviranomaiset valvovat, että valmistettava ja käytettävä kierrätysmuovi täyttää kierrätysmuoviasetuksen ((EU) 1616/2022) vaatimukset. Elintarvikeviranomaiset muun muassa varmistavat, että kierrätysmuovi on valmistettu asetuksessa hyväksyttyä kierrätystekniikkaa käyttäen ja vaatimuksia noudattaen sekä kuinka paljon kierrätysmuovia on käytetty muovisen välimateriaalin ja lopullisen kontaktimateriaalin valmistuksessa. Tarkastuksiin kuuluu lisäksi varmistaa, että kierrätysmuoville on saatavilla kierrätysmuoviasetuksen mukainen eräkohtainen vaatimustenmukaisuusilmoitus ja että kierrätysmuovin valmistajan jatkojalostajalle antamia ohjeita, esimerkiksi kierrätysmuovin sallitusta käyttömäärästä kontaktimateriaalissa, noudatetaan. Esitetty uusi elintarvikepakkausten kierrätysmuovin pitoisuutta koskeva valvontatoimenpide liittyy siten läheisesti elintarvikeviranomaisen nykyiseen valvontatehtävään.

Kunnan elintarvikevalvonnan tarkastusten yhteydessä on mahdollista valvoa ehdotetun 25 §:n uuden 3 momentin mukaisesti ruoka- ja juoma-alan uudelleentäyttövelvollisuutta ja uudelleenkäyttötarjontaa koskevan velvollisuuden noudattamista. Tärkeää on, että 24 a ja 25 §:n velvollisuuksien valvonnasta aiheutuneet kustannukset voidaan periä valvontamaksuina.

Valiokunta yhtyy näkemyksiin valvontamaksujen tarpeellisuudesta ja valvonnan riittävien resurssien tärkeydestä kaikkien toimivaltaisten viranomaisten osalta. Voimavarojen tarvetta tulee seurata lakimuutoksen toimeenpanon edetessä. Resurssien tarvetta tarkastellaan uudestaan vuoden 2027 talousarvioesityksen sekä julkisen talouden suunnitelman vuosille 2028—2031 valmistelun yhteydessä. Valiokunta korostaa sen merkitystä, että voimavarojen tarvetta seurataan toimeenpanon edetessä, seurantakriteerit määritellään selkeästi etukäteen ja että seurantajakso on riittävän pitkä, koska osa resurssitarpeista syntyy vasta vuodesta 2029 alkaen. Valiokunta korostaa myös tarvetta kiinnittää huomiota viranomaisvalvonnan osittaisiin päällekkäisyyksiin ja

rajapintoihin tilanteissa, jotka liittyvät ihmisten terveyden ja turvallisuuden varmistamiseen. Valvontaan osoitettujen resurssien riittävyys on edellytyksenä tehokkaalle, kattavalle ja riskiperusteiselle valvonnalle.

Paalirehupakkaukset

Hallituksen esityksen mukaan tuottajavastuu ei koske paalirehupakkauksia, jotka kerätään ja kierrätetään muiden maatalousmuovien kanssa. Rajaus on perusteltu, koska vain pieni osa kyseisistä muoveista määritellään pakkauksiksi, ja ne on tehokasta kerätä ja kierrättää yhdessä muiden maatalousmuovien kanssa. Jatkossa on tärkeä varmistaa, että valtaosa paalimuoveista päätyy vapaaehtoisen järjestelmän kautta kierrätettäväksi ja tarpeen mukaan säädöksiä muutetaan, mikäli vapaaehtoinen järjestelmä ei toimi riittävän tehokkaasti. Lupa- ja valvontavirasto valvoo osana tuottajavastuuvalvontaa, että jätelain 48 §:n 2 momentin mukaan tuottajavastuun ulkopuolelle jäävien paalirehupakkausten tuottajat ovat liittyneet maatalousmuovien erilliskeräys- ja kierrätysjärjestelmään.

Toimet uudelleenkäytön edistämiseksi ja jätteen synnyn ehkäisemiseksi

Jätelain 52 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädetään pakkausten tuottajayhteisön velvollisuudesta osoittaa enintään viisi prosenttia tuottajavastuumaksujen tuloista jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen. Vastaavasti jätelain 68 §:n uuden 4 momentin mukaan juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjälle ehdotetaan velvoite osoittaa jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoittamiseen tietty vähimmäisosuusrahamäärä, joka vastaa enintään viittä prosenttia sen jäseniltä perimistä maksuista.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on suhtauduttu kriittisesti tähän ehdotukseen ja esitetty enimmäismäärän rajaamista yhteen prosenttiin sekä harkittavaksi, että tietyn numeerisen vähimmäisosuuden asettamisen sijaan säädettäisiin laadullisesta vähimmäisosuudesta. Valiokunta toteaa, että tällä hetkellä ei ole riittävästi tietoa mahdollisista jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevista toimista ja niiden kustannuksista, joten kustannustason määrittely on hankalaa. Tästä syystä hallituksen esityksessä on pidetty tarkoituksenmukaisena jättää säätämättä tarkemmasta rahoituksen määrästä tai kohteista tässä vaiheessa. Esitys jättää siten tuottajavastuujärjestelmille ja juomapakkausten palautusjärjestelmille laajan liikkumatilan suunnitella rahoituksen määrä ja aiotut toimet. Mahdollinen asetus voidaan antaa myöhemmin saatujen kokemusten, muiden maiden hyvien käytäntöjen tai komissiolta mahdollisesti tulevan ohjeistuksen perusteella.

EU:n pakkausasetuksen uudelleenkäyttöä ja uudelleentäyttöä koskevan 51 artiklan 3 kohta edellyttää, että vähimmäisosuus tuottajavastuuta koskevien järjestelmien ja pantti- ja palautusjärjestelmien määrärahoista osoitetaan jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskevien toimien rahoitukseen. Rahoitus pitää nimenomaisesti osoittaa jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskeviin toimiin. Niihin ei lasketa kuuluvaksi kierrätyksen edistämistä tai roskaantumisen ehkäisemistä, joten palautusjärjestelmän kertakäyttöisten pakkausten keräysjärjestelmien korkeiden palautusasteiden huomioiminen ei olisi perusteltua eikä asetuksen mukaista. Rahoitusta ei myöskään voi kohdistaa ainoastaan järjestelmän

ulkopuolelle jääviin pakkauksiin, sillä asetus edellyttää nimenomaisesti vähimmäisosuuden osoittamista järjestelmään kuuluvien tuottajien maksamista maksuista markkinoille saattamiensa pakkausten määrän perusteella.

Jätteen synnyn vähentämistä ja ehkäisemistä koskeva sääntely tulee todennäköisesti lähivuosina lisääntymään EU:ssa ja tuottajavastuujärjestelmä tulee olemaan keskeinen sääntelyreitti. Ehdotetun tuottajamaksujen 5:tä prosenttia vastaavan enimmäismäärän on arvioitu edustavan sopivaa kompromissia yhtäältä riittävien valtuuksien takaamiseksi valtioneuvostolle ja toisaalta sen turvaamiseksi, että tuottajien oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista säädetään laissa eikä asetuksessa. Säännösten perusteluissa on lisäksi selvennetty, että maksuosuuksia määriteltäessä ei oteta huomioon niin sanotun kertakäyttömuovidirektiivin (SUP-direktiivi) perusteella säädettyjä muovituotteiden roskaantumisen siivouskustannuksia eikä pantillisissa järjestelmissä panttimaksuja. Pykäläkohtaisissa perusteluissa selvennetään lisäksi, että Lupa- ja valvontavirasto valvoo velvollisuuden noudattamista osana tuottajayhteisöjen toimintaa koskevaa valvontatehtäväänsä.

Vakuus

Jätelain ehdotetun 61 §:n 3 momentin mukaan pakkausten tuottajan tai tuottajayhteisön on asetettava vakuus, joka kattaa pakkausjätteiden jätehuollosta aiheutuvat kustannukset kolmen kuukauden ajan siitä, kun tuottajayhteisö on todettu maksukyvyttömäksi tai sen toiminta on loppunut. Pakkausasetuksen 47 artiklan 6 kohta edellyttää tuottajayhteisöltä riittävää vakuutta, joka kattaa tuottajayhteisön järjestämän jätehuollon kustannukset tuottajayhteisön toiminnan päättyessä tai tämän maksukyvyttömyystilanteessa. Lausunnon antajat ehdottivat, että 64 §:ssä säädetty taloudellisen toimintakyvyn osoittamisvelvoite laskettaisiin pakkausten tuottajayhteisöillä kuudesta kuukaudesta kolmeen, jotta vakuusvaatimus ei muodostuisi kohtuuttomaksi.

Jätelain 61 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa tuodaan selkeästi esille tarve keventää 64 §:n vaatimusta suhteessa 61 §:ään. Perustelujen mukaan 61 §:n 3 kk:n vakuus on otettava huomioon 64 §:n mukaisen velvollisuuden täyttymistä arvioitaessa siten, että tuottajayhteisön on muilta osin osoitettava vain jäljelle jäävän 3 kk:n osalta riittävät voimavarat tuottajavastuuvelvoitteiden hoitamiseksi. Valiokunta katsoo, että tämä selventää 61 ja 64 §:n suhdetta riittävästi valvonnan kannalta. Valiokunta huomauttaa vielä, että vakuusvaatimus ei koske 61 §:n uuden 3 momentin mukaan juomapakkausten palautusjärjestelmää eikä uudelleenkäyttöjärjestelmää.

Ulkomaiset etämyyjät

Jätelain 66 a §:n 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi informatiivinen viittaus pakkausasetuksen 45 artiklan 3 kohtaan, joka edellyttää toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen tuottajan nimeävän valtuutetun edustajan kussakin jäsenvaltiossa, jossa se asettaa suoraan loppukäyttäjän saataville pakkauksen tai pakatun tuotteen. Pykälässä säädetään lisäksi, että verkkokaupan alustan ylläpitäjällä, joka on saanut valtuutuksen hoitaa tuottajavastuuvelvoitteet alustallaan toimivalta etämyyjältä, on oikeus nimetä Suomeen sijoittautunut valtuutettu edustaja vastaamaan mainitun etämyyjän velvoitteista taikka vastaavassa tarkoituksessa tehdä sopimus hyväksytyn tuottajayhteisön kanssa.

Pakkausasetus edellyttää, että toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen pakkausten etämyyjän on nimettävä valtuutettu edustaja kuhunkin jäsenmaahan, johon se myy tuotteita suoraan loppukäyttäjälle. EU:n pakkausasetuksen 45 artiklan 3 kohta edellyttää toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen tuottajan nimeävän valtuutetun edustajan kussakin jäsenvaltiossa, jossa se asettaa suoraan loppukäyttäjän saataville pakkauksen tai pakatun tuotteen. Asetus ei mahdollista kansallista poikkeamista säännöksestä. Jätelain 66 a §:n 2 momentin mukaan sallitaan kolmansiin maihin sijoittautuneen etämyyjän joko liittyä suoraan tuottajayhteisöön tai nimetä valtuutettu edustaja vastaamaan velvollisuuksistaan Suomessa. Valiokunta toteaa, että valtuutetun edustajan nimeämisvelvoitetta koskevien sääntöjen soveltamisen keskeyttämisestä annettu komission lainsäädäntöehdotus (COM(2025) 982 final) on parhaillaan käsiteltävänä EU:ssa. Mahdollinen kansallinen lisäsääntely tai tarvittavat lainsäädännön muutokset arvioidaan mainitun lainsäädäntöehdotuksen tultua voimaan.

Keskeinen uusi säännös pakkausasetuksessa koskee verkkoalustojen tarjoajia. Asetuksen 45 artiklan 4 kohdan mukaisesti verkkoalustojen tarjoajien on hankittava verkkoalustalla tuotteitaan myyvältä etämyyjältä vakuutus, jossa se vahvistaa tarjoavansa ainoastaan sellaisia pakkauksia, joiden osalta se täyttää tuottajan vastuuta koskevat vaatimukset kyseisessä jäsenvaltiossa. Liikenne- ja viestintävirasto valvoo verkon välityspalvelujen valvonnasta annetun lain 1 ja 17 §:ään esitetyn muutoksen mukaisesti Suomeen sijoittautuneita verkkoalustoja, että ne täyttävät velvollisuutensa hankkia edellä mainitut tiedot etämyyjiltä. Valiokunta korostaa verkkoalustoja koskevan velvoitteen merkitystä etämyyjiä koskevassa tuottajavastuuvalvonnassa. On huomattavasti tehokkaampaa valvoa alustoja kuin jokaista yksittäistä toiseen maahan sijoittautunutta etämyyjää. Suomessa valvova viranomainen on onnistunut saamaan kansallisen lainsäädännön perusteella ulkomaisia etämyyjiä hoitamaan tuottajavastuuvelvoitteensa Suomessa. Ulkomaisten yritysten valvonta on erittäin vaikeaa ja työllistävää. EU:n pakkausasetus helpottaa työtä jonkin verran, koska vaatimukset ovat yhtenevät kaikissa EU-maissa, jolloin myös viranomaisten välinen yhteistyö on helpompaa. Valiokunta pitää ulkomaisten etämyyjien saamista hoitamaan tuottajavastuuvelvoitteensa erittäin tärkeänä niin kaupan tasapuolisten kilpailuedellytysten kuin ympäristönsuojelutavoitteenkin kannalta. EU:n sääntelyn kehittämistä etämyyjiä velvoittavaan suuntaan tulee aktiivisesti jatkaa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on nostettu esiin huoli siitä, että asetuksen soveltaminen alkaa 12.8.2026, mutta moni asia on edelleen niin EU-tasolla kuin kansallisesti vailla selkeitä tulkintoja. Yritysten kannalta on ongelmallista, että komission tulkintaohjeet julkaistiin vasta vajaa puoli vuotta ennen asetuksen soveltamisen käynnistymistä ja viranomaiset eivät ole voineet antaa sitovia tulkintoja asetuksen vaatimuksiin valmistautumisessa. Valiokunta yhtyy esitettyyn huoleen komission tulkintaohjeiden viivästymisen vaikutuksesta asetuksen toimeenpanoon. Tähän perustuva epäselvyys tulkinnasta ja sen kokonaan puuttuminen tulee ottaa valvontatoimessa huomioon arvioitaessa mahdollisen rikkeen tuottamuksellisuutta. Ympäristöministeriö valmistelee jätelain kokonaisuudistusta kiertotalouslaiksi, jota koskeva hallituksen esitys on tarkoitus antaa seuraavalla hallituskaudella. Kokonaisuudistuksen yhteydessä myös jätelain seuraamuksia koskeva sääntely uudistetaan kokonaan ja samalla tehdään arvio siitä, tulisiko pakkausasetuksen 24—29 artiklassa säädettyjen velvollisuuksien rikkominen joiltain osin kytkeä hallinnolliseen seuraamusmaksuun tai rangaistussäännökseen.

Valiokunnan mietintö YmVM 9/2026 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ympäristövaliokunnan päätösehdotus:

> *Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 82/2026 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen.*

Helsingissä 29.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jenni Pitko vihr
varapuheenjohtaja Pinja Perholehto sd
jäsen Marko Asell sd
jäsen Petri Huru ps
jäsen Christoffer Ingo r
jäsen Vesa Kallio kesk
jäsen Hanna Kosonen kesk
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Karoliina Partanen kok
jäsen Jorma Piisinen ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Tere Sammallahti kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos